

KAZAK TÜRKÇESİNİN SÖZ DİZİMİ TERİMLERİ
SYNTAX TERMS OF THE KAZAKH TURKISH

SÜLEYMAN EFENDİOĞLU
ESRA YAVUZ

Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü
Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü
sefendioglu@atauni.edu.tr
esra.yavuz@atauni.edu.tr

ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi | ETU Journal of Social Sciences Institute
III/6, Ekim | October 2018, Erzurum
ISSN: 2149-939X

Makale Türü | Article Types : Araştırma Makalesi | Research Article
Geliş Tarihi | Received Date : 08.08.2018
Kabul Tarihi | Accepted Date : 10.10.2018
Sayfa | Pages : 1-32
DOI- : <http://dx.doi.org/10.29157/etusbe.71>

This article was checked by
iThenticate®

KAZAK TÜRKÇESİNİN SÖZ DİZİMİ TERİMLERİ*

Süleyman EFENDİOĞLU
Esra YAVUZ

ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ETÜSBED), C.III S.6, Ekim 2018, Sayfa: 1-32

ÖZET

Bu çalışmada, Kazak Türkçesi ile Türkiye Türkçesinin karşılaştırmalı dil incelemelerinde çoğunlukla karşımıza çıkan söz dizimi (cümle bilgisi) terimleri problemine çözüm bulunmaya çalışılmıştır. Bunu yaparken XX. yüzyılın başlarında Kazak Türkçesi gramerciliğinin temellerini atan Ahmet Baytursunoğlu'nun eserlerinden başlayarak günümüze kadar Kazak dilciliği esasında Kazakistan'da yayımlanmış önemli gramer kitapları ile dilbilgisi ve dilbilim terimleri sözlükleri taranmış ve bu tarama neticesinde tespit edilen söz dizimi (cümle bilgisi) terimlerinin Türkiye Türkçesindeki karşılıkları verilmiştir. Amaç, Kazak Türkçesi - Türkiye Türkçesi karşılaştırmalı dil çalışmalarında terim birliği sağlanmasına ve bu terimlerin doğru anlamlandırılmasına katkıda bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Söz Dizimi, Kazak Türkçesi, Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri.

SYNTAX TERMS OF THE KAZAKH TURKISH

ABSTRACT

In this study, we aim to find a solution to syntax terms problems, which is commonly occurred in comparative language reviews of the Kazakh and Turkey Turkish. To achieve this purpose, starting from the works of Ahmet Baytursunoğlu, who laid the foundations of the Kazakh Turkish grammar in the beginning of the twentieth century, important grammatical books published in Kazakhstan on the basis of Kazakh linguistics up to the present day and dictionaries of terms of grammar and linguistics terms were searched. The Turkish meaning of the detected syntax terms were then given. The main aim is to provide syntax harmony for comparative language studies of the Kazakh and Turkey Turkish and to contribute to the true meaning of these syntax terms.

Keywords: Syntax, Kazakh Turkish, Grammar and Linguistics Terms.

---

* Bu makale, Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri tarafından (BAP Proje No: 2016/275) desteklenmiştir.

Giriş

Kazakistan'da Kazak Türkçesi üzerine dil ve sözlük çalışmalarının tarihi 1800'lü yıllara kadar uzansa da söz dizimi (cümle bilgisi) çalışmalarının özellikle 1950'li yıllardan itibaren olgunlaştığını söyleyebiliriz. Hatta bu tarihten itibaren Kazak Türkçesinde söz dizimi, dil araştırmalarının diğer konularına göre daha çok araştırma alanına sahip olmuştur denilebilir.

Kazak Türkçesinin söz dizimi (cümle bilgisi) çalışmalarının ilki olarak genelde Ahmet Baytursunoğlu tarafından hazırlanan "Til-Qural III (Söylem Jüyesi ve Türleri), Kızılorda, 1925" adlı kitap gösterilmektedir. Ahmet Baytursunoğlu bu çalışmasında dilde millileşmek adına Kazakça terimler ortaya koymaya çalışmıştır. Onun kullandığı terimlerin bazıları hâlihazırda kullanılmaya devam etmektedir. Biz de bu çalışmamızda XX. yüzyılın başlarında Kazak Türkçesi gramerciliğinin temellerini atan Ahmet Baytursunoğlu'nun eserlerinden başlayarak günümüze kadar Kazak dilciliği esasında Kazakistan'da yayımlanmış önemli dilbilgisi kitaplarını ve dilbilgisi/dilbilim terimleri sözlüklerini tarayarak söz dizimi (cümle bilgisi) üzerine tespit ettiğimiz terimlerin Türkiye Türkçesindeki karşılıklarını vermeye çalıştık.

Kazak sözdiziminin gelişmesinde Ahmet Baytursınulı, Seyil Jiyenbayev, Sersen Amanjolov, Niğmet Savranbayev, Mevlen Balakayev, Kudaybergen Jubanov, Ahmediy Iskakov, Hajim Basimov ve Tolevbay Kordabayev gibi Türkoloji dünyası açısından tanınmış ünlü bilim insanlarının payı büyük olmuştur. Kazak Türkçesinde söz dizimi metotlarının çeşitlenmesi 1960'lı yıllarda başlamaktadır (Arğınov, 1974: 3). Bu çalışmaların ve kullanılan metotların artması, Kazak gramerciliğinde terimler açısından çeşitli farklılıkların oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Bilindiği üzere Türk lehçeleri üzerine yapılan dil çalışmalarında karşılaşılan önemli bir problem de terim kargaşası ve terimlerin doğru anlamlandırılma meselesidir. "Türk lehçelerinin herhangi birine dair gramer terimlerini yazmak ve onları listelemek, bir lehçedeki gramer terimlerini ortaya çıkarmak -hiç şüphe yok ki- o lehçe ile ortak gramerin yazılmasında, dilde birlik mefkûresinin yerine getirilmesinde atılmış/atılacak en önemli adımlardan biridir" (Balcı, 2010: 61). Türkiye'de bu gaye doğrultusunda Türk lehçelerinin dilbilgisi veya dilbilim terimleri üzerine bazı çalışmalar yapılmıştır. Bunlar arasında özellikle Emine Gürsoy Naskalı'nın *Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu* (1997) adlı eseri bu alanda önemli bir boşluğu doldurmuştur. Yine üzerinde durduğumuz Kazak Türkçesini esas alan iki önemli çalışma; Ülkü Çelik Şavk'ın *Türkçe - Kazakça - Karakalpakça - Rusça - İngilizce Karşılaştırmalı Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü* (2001) adlı eseri ile Onur Balcı'nın *Kazak Türkçesinin Ses ve Şekil Bilgisi Terimleri* (2010) başlıklı makalesidir. Bizim bu çalışmamız esasında Onur Balcı'nın makalesini tamamlayıcı niteliktedir ve *Kazak Türkçesinin Söz Dizimi (Cümle Bilgisi) Terimleri*'ni esas almaktadır.

Yukarıda belirttiğimiz üzere burada sunulacak terimler, tamamen Kazak Türkçesi ile yazılan gramerlerden ve Kazakça dilbilgisi / dilbilim terimleri sözlüklerinden elde edilen terimlerdir. Listelediğimiz terimlerin bir kısmı yukarıda isimlerini zikrettiğimiz çalışmalarda da geçmektedir. Terimler alfabetik sıraya göre dizilmiştir; önce terimin transkripsiyonlu Latin harfli biçimi, ardından Kazak Türkçesindeki orijinal Kiril harfli yazılışı, onu takiben de Türkiye Türkçesindeki karşılığı verilmiştir. Birbiriyle ilgili terimlerde *krş.* kısaltmasıyla göndermeler yapılmıştır.

Kazak Türkçesi Söz Dizimi (Cümle Bilgisi) Terimleri

A

adverbialdı bağınañqı söylem (адвербиалды бағыныңқы сөйлем): zarf yan cümlesi. *krş. pısıqtawıš bağınañqı söylem; kösemşeli oralım.*

amal bağınañqı sabaqtas söylem (амал бағыныңқы сабақтас сөйлем): durum bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. amal (qıymıl-sın) bağınañqı sabaqtas qurmalas söylem; atawlı sabaqtas qurmalas söylem; bayandawıš sabaqtas söylem; qıymıl-sın bağınañqılı sabaqtas qurmalas söylem; qıymıl-sın bağınañqılı sabaqtas söylem; sın pısıqtawıšınıñ bağınañqısı.*

amal (qıymıl-sın) bağınañqı sabaqtas qurmalas söylem (амал (қыймыл-сын) бағыныңқы сабақтас құрмалас сөйлем): durum bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. amal bağınañqı sabaqtas söylem; atawlı sabaqtas qurmalas söylem; bayandawıš sabaqtas söylem; qıymıl-sın bağınañqılı sabaqtas qurmalas söylem; qıymıl-sın bağınañqılı sabaqtas söylem; sın pısıqtawıšınıñ bağınañqısı.*

analitikalıq baylanısuw täsili (аналитикалық байланысу тәсілі): analitik bağlanma biçimi; kelimelerin eksiz bağlanma biçimi.

analitikalıq-sintetikalıq baylanısuw täsili (аналитикалық-синтетикалық байланысу тәсілі): analitik-sentetik bağlanma biçimi; kelimelerin edatlar ve vurgu vasıtasıyla bağlanma biçimi.

anıqtalatın (анықталатын): tamlanan; nitelenen. *krş. anıqtaluwşı; basıñqı.*

anıqtaluwşı (анықталушы): tamlayıcı; tamlayan; niteleyen. *krş. anıqtalatın; basıñqı.*

anıqtamalı salalas qurmalas söylem (анықтамалы салалас құрмалас сөйлем): açıklamalı sıralı-bağlı birleşik cümle; açıklamalı sıralı birleşik cümle. *krş. ilikte salalas qurmalas söylem; suyuñqı salalas söylem; túsindirmeli salalas qurmalas söylem; túsindirmeli salalas söylem.*

anıqtawıš (анықтауыш): tamlayan; niteleyen. *krş. ayqındawıš; bağınañqı.*

anıqtawıš bağınañqı söylem (анықтауыш бағыныңқы сөйлем): tamlayan yan cümlesi; niteleme yan cümlesi.

anıqtawıštıq söz tirkesi (анықтауыштық сөз тіркесі): tamlama grubu; isim ve sıfat tamlaması grubu.

appozitiv müşe (аппозитив мүше): açıklayıcı öge; açıklayıcı unsur.

aralas bayandawış (аралас баяндауыш): yapısında / isim + fiil/ olan yüklem; birleşik fiilli yüklem; karma yüklem. *krş. qurandı bayandawış; qurama bayandawış.*

aralas baylanıs (аралас байланыс): düzensiz bağlanma. *krş. är tiptes baylanıs.*

aralas qurmalas söylem (аралас құрмалас сөйлем): karışık birleşik cümle; yapısında hem sıralı hem de bağlı cümle bulunduran karma birleşik cümle.

arnalıс sabaqtas söylem (арналыс сабақтас сөйлем): ithaf bildiren yan cümleli birleşik cümle.

arnawlı jaqtı söylem (арнаулы жақты сөйлем): özel isimlerden oluşan özneli cümle; özel özneli cümle.

arnawlı suraq söylemi (арнаулы сұрақ сөйлемі): özel soru cümlesi.

aşıq suraq söylemi (ашық сұрақ сөйлемі): açık (genel) soru cümlesi.

atawlı söylem (атаулы сөйлем) (I): durum cümlesi.

atawlı söylem (атаулы сөйлем) (II): isim cümlesi. *krş. esim bayandawıŝtı söylem; esimdi söylem; nominatiotik söylem.*

atawlı sabaqtas qurmalas söylem (атаулы сабақтас құрмалас сөйлем): durum bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. amal bağınuñqı sabaqtas söylem; amal (qıymıl-sın) bağınuñqı sabaqtas qurmalas söylem; bayandawış sabaqtas söylem; qıymıl-sın bağınuñqılı sabaqtas qurmalas söylem; qıymıl-sın bağınuñqılı sabaqtas söylem; sın pısqıtawıŝınıñ bağınuñqısı.*

awıspalı jaqtı söylem (ауыспалы жақты сөйлем): değişken özneli cümle.

avtor sözi (автор сөзі): yazar cümlesi.

ayawlı sabaqtas söylem (аяулы сабақтас сөйлем): öneri bildiren yan cümleli birleşik cümle.

ayınuñqı salalas söylem (айырыңқы салалас сөйлем): karşılaştırma bildiren sıralı-bağlı cümle; karşılaştırmalı sıralı cümle. *krş. salıstırmalı salalas qurmalas söylem; salıstırmalı salalas söylem; talęama salalas söylem; talęawlı salalas qurmalas söylem; talęawlı salalas söylem; talęawlıq salalas söylem.*

ayqındawış (айқындауыш): açıklayıcı; belirtici; niteleyeci; tamlayan. *krş. anıqtawıŝ; bağınuñqı.*

ayqındawıŝtıq qosalqı söylemder (айқындауыштық қосалқы сөйлемдер): açıklayıcı ek cümleler; açıklama yardımcı cümleleri.

aytıluw maqsatına qaray söylemder (айтылу мақсатына қарай сөйлемдер): söyleniŝ amacına göre cümleler; sebeplerine göre cümleler.

Ä

är tiptes baylanıs (әр типтеc байланыс): düzensiz (karışık) bağlanma. *krş. aralas baylanıs.*

В

bağınuñqı (бағыныңқы): kelime gruplarında "tamlayan"; birleşik cümlelerde "yardımcı (yan) cümle". *krş. anıqtawıŝ; ayqındawış.*

bağınıñqı söylem (бағыныңқы сөйлем): yan cümle; yardımcı cümle.

bas müşe (бас мүше): baş öge; temel öge; ana unsur; özne. *krş. bastawış.*

basıñqı (басыңқы): tamlanan; nitelenen; belirtilen. *krş. anıqtaluwşı; anıqtalatın.*

basıñqı söylem (басыңқы сөйлем): temel cümle; ana cümle.

bastawış (бастауыш): özne; fail. *krş. bas müşe.*

bastawış bağıñqı söylem (бастауыш бағыныңқы сөйлем): özne yan cümlesi.

bastawışı belgisiz jaqtı söylem (бастауышы белгісіз жақты сөйлем): öznesi belirsiz cümle.

bastawış pen bayandawıstıñ baylanısı (бастауыш пен баяндауыштың байланысы): özne-yüklem uyumu.

bastawıssız söylem (бастауышсыз сөйлем): öznesiz cümle. *krş. jaqsız söylem; subjektisiz söylem.*

bayandawış (баяндауыш): yüklem. *krş. bayanşı müşe; predikat.*

bayandawışqa balama predikativti konstruksiya (баяндауышқа балама предикативті конструксия): yükleme alternatif yargı yükleyen biçimbirim. (Ör: *bar, joq*).

bayandawış sabaqtas söylem (баяндауыш сабақтас сөйлем): durum bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. amal bağıñqı sabaqtas söylem; amal (qıymıl-sın) bağıñqı sabaqtas qurmalas söylem; atawlı sabaqtas qurmalas söylem; qıymıl-sın bağıñqılı sabaqtas qurmalas söylem; qıymıl-sın bağıñqılı sabaqtas söylem; sın pısıqtawışınıñ bağıñqısı.*

bayandawıssız söylem (баяндауышсыз сөйлем): yüklemsiz cümle.

bayanşı müşe (баяншы мүше): açıklayıcı öge; yüklem. *krş. bayandawış; predikat*

baylanıs täsilderine qaray söz tirkesteri (байланыс тәсілдеріне қарай сөз тіркестері): bağlanma yöntemlerine göre kelime grupları.

belgisiz jaqtı söylem (белгісіз жақты сөйлем): belgisiz özneli cümle.

beytaraptıq salalas qurmalas söylem (бейтараптық салалас құрмалас сөйлем): ilgisizlik bildiren sıralı-bağlı birleşik cümle; ilgisizlik bildiren sıralı birleşik cümle.

bir bas müşeli söylem (бір бас мүшелі сөйлем): tek bileşenli cümle. *krş. bir quramdı söylem.*

birıñğay müşeli söylemder (бірыңғай мүшелі сөйлемдер): ortak ögeli cümleler.

birikken kürdeli zat esimder (біріккен күрделі зат esimдер): birleşik, karmaşık isimler.

birikken söz (біріккен сөз): birleşik sözcük. *krş. kırikken söz; kürdeli söz.*

bir quramdı qaratra söylem (бір құрамды қаратпа сөйлем): tek bileşenli hitap cümlesi.

bir quramdı söylem (бір құрамды сөйлем): tek bileşenli cümle. *krş. bir bas müşeli söylem.*

bir quramdı söylemniñ bas müşesi (бір құрамды сөйлемniñ бас мүшесі): tek bileşenli cümlelerin baş ögesi.

birtektes salalas qurmalas söylem (бір тектес салалас құрмалас сөйлем): süreklilik bildiren sıralı-bağlı birleşik cümle; süreklilik bildiren sıralı birleşik cümle. *krş. iñğaylas salalas qurmalas söylem; irgeli salalas qurmalas söylem; jayılıñqı salalas söylem; jıyılıñqı salalas söylem; qıyısux biriñğay salalas qurmalas söylem; üdetpeli salalas qurmalas söylem.*

bolımdı söylem (болымды сөйлем): olumlu cümle.

bolımsız söylem (болымсыз сөйлем): olumsuz cümle.

bögde söz (бөгде сөз): alıntı cümlesi.

buırıqtı söylem (бұйрықты сөйлем): emir cümlesi.

buırıq türde tilekti söylem (бұйрық түрде тілекті сөйлем): emir türünde dilek cümlesi.

D

dağdılı sabaqtas söylem (дағдылы сабақтас сөйлем): alışkanlık bildiren yan cümleli birleşik cümle.

dara anıqtawıš (дара анықтауыш): basit tamlayan.

dara bastawıš (дара бастауыш): basit özne.

dara bayandawıš (дара баяндауыш): basit yüklem.

dara müşe (дара мүше): basit öge.

dara pısıqtawıš (дара пысықтауыш): basit zarf; basit zarf tümleci.

dara tolıqtawıš (дара толықтауыш): basit tamamlayıcı; basit tümleç.

dialog (диалог): diyalog; karşılıklı konuşma.

E

eki quramdı söylem (екі құрамды сөйлем): iki bileşenli cümle; iki yargılı cümle.

eliktewiš sözdi etistik tirkesteri (еликтеуіш сөзді етістік тіркестері): ses yansımali fiil grubu.

erewil bağıniñqı (ереуіл бағыныңқы): karşıtlık (zıtlık) bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. qarsı bağıniñqılı sabaqtas söylem; qarsılıqtı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; qarsılıqtı bağıniñqılı sabaqtas söylem; qarsılıqtı sabaqtas qurmalas söylem; qayısı sabaqtas qurmalas söylem; qarsılıqtı sabaqtas söylem.*

erewil salalası (ереуіл салаласы): karşıtlık (zıtlık) bildiren sıralı-bağlı birleşik cümle; karşıtlık (zıtlık) bildiren sıralı birleşik cümle. *krş. qarsılas salalas qurmalas söylem; qarsılas salalas söylem; qarsılıqtı salalas qurmalas söylem; qarsılıqtı salalas söylem; qayırıñqı salalas söylem.*

erkertpe söylem (еркертпе сөйлем): uyarı cümlesi, dipnot cümlesi. *krş. qıstırındı söylem; qıstırındı qurılım.*

erkin söz tirkesi (еркін сөз тіркесі): kuralsız sözcük grubu.

esim bayandawısh (есім баяндауыш): isimden oluşan yüklem; isimli yüklem; isim soylu yüklem. *krş. esimdi bayandawısh.*

esim bayandawıshı söylem (есім баяндауышты сөйлем): isim cümlesi. *krş. atawlı söylem (2); esimdi söylem; nominativotik söylem.*

esim qabıspalı oralım (есім қабыспалы оралым): isim soylu yan cümle.

esimdi bayandawısh (есімді баяндауыш): isimli yüklem; isim soylu yüklem. *krş. esim bayandawısh.*

esimdi kürdeli söz tirkesteri (есімді күрделі сөз тіркестері): isimli birleşik kelime grupları; birleşik isimler.

esimdi söylem (есімді сөйлем): isim cümlesi. *krş. atawlı söylem (2); esim bayandawıshı söylem; nominativotik söylem.*

esimdi söz tirkesteri (есімді сөз тіркестері): isimli kelime grupları; isim soylu kelime grupları.

esimdik qatıstı sabaqtas qurmalas söylem (есімдік қатысты сабақтас құрмалас сөйлем): zamir yan cümleli birleşik cümle.

esimdikter men zat esim tirkesi (есімдіктер мен зат esim тіркесі): /zamid/ + /isim/ grubu; zamir grubu.

esimşe men zat esim tirkesi (есімше мен зат esim тіркесі): /sıfat-fiil/ + /isim/ grubu; sıfat-fiilli sıfat tamlaması grubu.

esimşe qabıspalı oralım (есімше қабыспалы оралым): sıfat-fiil bileşenli yan cümle; sıfat yan cümlesi.

esimşeli oralım (есімшелі оралым): sıfat-fiilli yan cümle; sıfat yan cümlesi. *krş. esimşelik oralım.*

esimşeli (anıqtawısh) sabaqtas qurmalas söylem (есімшелі (анықтауыш) сабақтас құрмалас сөйлем): sıfat-fiilli (niteleyen) yan cümleli birleşik cümle; sıfat yan cümlesi olan birleşik cümle.

esimşeli (tolıqtawısh) sabaqtas qurmalas söylem (есімшелі (толықтауыш) сабақтас құрмалас сөйлем): sıfat-fiilli (tamamlayıcı) yan cümleli birleşik cümle; sıfat yan cümleli birleşik cümle.

esimşeli sabaqtas qurmalas söylem (есімшелі сабақтас құрмалас сөйлем): sıfat-fiilli yan cümleli birleşik cümle; sıfat yan cümlesi olan birleşik cümle.

esimşeli salalas qurmalas söylem (есімшелі салалас құрмалас сөйлем): sıfat-fiilli sıralı-bağlı birleşik cümle; sıfat yan cümleli sıralı birleşik cümle.

esimşelik oralım (есімшелік оралым): sıfat-fiilli yan cümle; sıfat yan cümlesi. *krş. esimşelik oralım.*

etistik bayandawısh (етістік баяндауыш): fiilli yüklem; fiilden oluşan yüklem;

fiil soylu yüklem. *krş. etistikti bayandawısh.*

etistik bayandawıshı söylem (етістік баяндауышты сөйлем): fiil yüklemli cümle; fiil cümlesi. *krş. etistikti söylem*

etistikti bayandawısh (етістікті баяндауыш): fiilli yüklem, fiil soylu yüklem. *krş. etistik bayandawısh*

etistikti kürdeli söz tirkesteri (етістікті күрделі сөз тіркестері): fiilli birleşik kelime grupları; birleşik fiil grupları. *krş. etistikti söz tirkesteri.*

etistikti söylem (етістікті сөйлем): fiil cümlesi. *krş. etistik bayandawıshı söylem*

etistikti söz tirkesteri (етістікті сөз тіркестері): fiilli kelime grupları; birleşik fiil grupları. *krş. etistikti kürdeli söz tirkesteri.*

F

fraza (фраза): kelime grubu. *krş. söz tirkesi*

frazalıq ekpin (фразалық екпін): kelime grubu vurgusu.

frazalıq tirkester (фразалық тіркестер): öbekleşmiş kelime grupları.

frazeologiyalıq tulğalar (фразеологиялық тұлғалар): kalıplaşmış kelime grupları.

H

habarlı söylem (хабарлы сөйлем): haber cümlesi; bildirme cümlesi.

I

iñğaylas bağımnıñqılı sabaqtas söylem (ыңғайлас бағыныңқылы сабақтас сөйлем): süreklilik bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. iñğaylas sabaqtas söylem.*

iñğaylas sabaqtas söylem (ыңғайлас сабақтас сөйлем): süreklilik bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. iñğaylas bağımnıñqılı sabaqtas söylem.*

iñğaylas salalas qurmalas söylem (ыңғайлас салалас құрмалас сөйлем): süreklilik bildiren sıralı-bağlı birleşik cümle; süreklilik bildiren sıralı birleşik cümle. *krş. birtektes salalas qurmalas söylem; irgeli salalas qurmalas söylem; jayılıñqı salalas söylem; jıyılıñqı salalas söylem; qıyısuw birıñğay salalas qurmalas söylem; üdetpeli salalas qurmalas söylem; mezgildes salalas qurmalas söylem.*

İ

idiomalıq tirkester (идиомалық тіркестер): deyimleşmiş kelime grupları; kalıplaşmış kelime grupları; deyim grupları.

iliktes salalas qurmalas söylem (іліктеc салалас құрмалас сөйлем): açıklama sıralı-bağlı birleşik cümle; açıklama sıralı birleşik cümle. *krş. anıqtamalı salalas qurmalas söylem; suyılıñqı salalas söylem; túsindirmeli salalas qurmalas söylem; túsindirmeli salalas söylem.*

intonatsiya arqılı baylanısuw (интонация арқылы байланысу): tonlama vasıtasıyla bağlanma.

irgeles sabaqtas qurmalas söylem (іргелес сабақтас құрмалас сөйлем): süreklilik bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. mezgildes bağımnıñqı sabaqtas*

qurmalas söylem; şaqtas bağınuñqı söylem; üdetpeli sabaqtas söylem.

irgeli salalas qurmalas söylem (іргелі салалас құрмалас сөйлем): süreklilik bildiren sıralı-bağlı birleşik cümle; süreklilik bildiren sıralı birleşik cümle. *krş. birtectes salalas qurmalas söylem; iñğaylas salalas qurmalas söylem; jayıluñqı salalas söylem; jıyılıñqı salalas söylem; qıyısuw birıñğay salalas qurmalas söylem; üdetpeli salalas qurmalas söylem.*

J

jaqsız söylem (жақсыз сөйлем): öznesiz cümle. *krş. bastawıssız söylem; subjektisiz söylem.*

jaqtı söylem (жақты сөйлем): özneli cümle.

jaqtıq qıyısuw (жақтық қыйысу): şahıs uyumu; kişi uyumu.

jalañ söylem (жалаң сөйлем): yalın cümle; basit cümle.

jalğaw arqılı qıyısatın jaqtıq qıyısuw (жалғау арқылы қиысатын жақтық қиысу): çekim yönünden şahıs uyumu; işletimsel kişi uyumu.

jalğawış (etistikti tolıqtawış) sabaqtas qurmalas söylem (жалғауыш (етістікті толықтауыш) сабақтас құрмалас сөйлем): bağlayıcı (fiilli tamamlayıcı) yan cümleli birleşik cümle.

jalğawlı tuwra tolıqtawış (жалғаулы тура толықтауыш): ekli düz tümleç; ekli nesne; belirtili nesne.

jalğawlıqsız qurmalas söylem (жалғаулықсыз құрмалас сөйлем): bağlaçsız birleşik cümle; sıralı birleşik cümle.

jalğawlıqsız salalas qurmalas söylem (жалғаулықсыз салалас құрмалас сөйлем): bağlaçsız sıralı-bağlı birleşik cümle; sıralı birleşik cümle.

jalğawlıqsız sebep-saldar salalas söylem (жалғаулықсыз себеп-салдар салалас сөйлем): bağlaçsız durum bildiren sıralı-bağlı birleşik cümle; bağlaçsız durum bildiren sıralı birleşik cümle.

jalğawlıqtı (ayqındawış) sabaqtas qurmalas söylem (жалғаулықты (айқындауыш) сабақтас құрмалас сөйлем): bağlaçlı (açıklayıcı) yan cümleli birleşik cümle; bağlı birleşik cümle.

jalğawlıqtı qurmalas söylem (жалғаулықты құрмалас сөйлем): bağlaçlı birleşik cümle, bağlı birleşik cümle. *krş. jalğawlıqtı salalas qurmalas söylem.*

jalğawlıqtı salalas qurmalas söylem (жалғаулықты салалас құрмалас сөйлем): bağlaçlı sıralı-bağlı birleşik cümle; bağlı birleşik cümle. *krş. jalğawlıqtı qurmalas söylem.*

jalğawsız tuwra tolıqtawış (жалғаусыз тура толықтауыш): eksiz düz tümleç; eksiz nesne; belirtisiz nesne.

jalpılama jaqtı söylem (жалпылама жақты сөйлем): genel özneli cümle.

jalpı suraq söylemi (жалпы сұрақ сөйлемі): genel soru cümlesi.

janama tolıqtawış (жанама толықтауыш): ekli tümleç; yer tamlayıcısı; dolaylı

tümleç.

janasa baylanısuw (жанаса байланысу): yanaşarak bağlanma; eksiz bağlanma.

janasa baylanısqan estistikti söz tirkesteri (жанаса байланысқан естістікті сөз тіркестері): yanaşarak bağlanan fiilli kelime grupları.

janaspalı oralımdar (жанаспалы оралымдар): bitişmeli (bitişken) yan cümleler.

janasuw (жанасу): bitişme, eklenme.

jarıspalı kör bağınlıqılı sabaqtas söylem (жарыспалы көп бағыныңқылы сабақтас сөйлем): karşılaştırma bildiren birden fazla yan cümleli birleşik cümle.

jasırın bastawı (жасырын бастауыш): gizli özne.

jatıs jalğawlı söz tirkesi (жатыс жалғаулы сөз тіркесі): bulunma hâli ekli kelime grubu.

jay söylem (жай сөйлем): basit cümle; yalın cümle.

jay söylem türleri (жай сөйлем түрлері): basit cümle türleri.

jay söz tirkesi (жай сөз тіркесі): basit kelime grubu. *krş. jay söz tirkesteri.*

jayılıñqı salalas söylem (жайылыңқы салалас сөйлем): süreklilik bildiren sıralı-bağlı cümle; süreklilik bildiren sıralı cümle. *krş. birtectes salalas qurmalas söylem; iñğaylas salalas qurmalas söylem; irgeli salalas qurmalas söylem; jayıluñqı salalas söylem; qıyısuw biriñğay salalas qurmalas söylem; üdetpeli salalas qurmalas söylem.*

jayılma söylem (жайылма сөйлем): çok unsurlu cümle.

jay söz tirkesteri (жай сөз тіркестері): basit kelime grupları. *krş. jay söz tirkesi.*

jay tilek (murat) türde tilekti söylem (жай тілек (мұрат) түрде тілекті сөйлем): basit dilek türünde istek cümlesi.

jayıluñqı salalas söylem (жиылыңқы салалас сөйлем): süreklilik bildiren sıralı-bağlı cümle; süreklilik bildiren sıralı cümle. *krş. birtectes salalas qurmalas söylem; iñğaylas salalas qurmalas söylem; irgeli salalas qurmalas söylem; jayıluñqı salalas söylem; qıyısuw biriñğay salalas qurmalas söylem; üdetpeli salalas qurmalas söylem*

jiktik jalğawlar arqılı baylanısuw (жіктік жалғаулар арқылы байланысу): fiil çekim ekleri vasıtasıyla bağlanma.

jurnağ arqılı baylanısuw (жұрнақ арқылы байланысу): yarım eki vasıtasıyla bağlanma.

К

kezektes salalas qurmalas söylem (кезектес салалас құрмалас сөйлем): eş zamanlılık bildiren sıralı-bağlı birleşik cümle; eş zamanlılık bildiren sıralı birleşik cümle. *krş. kezektes salalas söylem; mezgildes salalas qurmalas söylem; mezgildes salalas söylem; tirkes salalas qurmalas söylem; tirkesti salalas qurmalas söylem.*

kezektes salalas söylem (кезектес салалас сөйлем): eş zamanlılık bildiren bildiren sıralı-bağlı cümle; eş zamanlılık bildiren sıralı cümle. *krş. kezektes salalas*

qurmalas söylem; mezgildes salalas qurmalas söylem; mezgildes salalas söylem; tirkes salalas qurmalas söylem; tirkesti salalas qurmalas söylem.

kirikken söz (кiрiккен сөз): birleşik kelime. *krş. birikken söz; kürdeli söz.*

kömekşi esimder arqılı baylanısuw (көмекші есімдер арқылы байланысу): yardımcı isimler vasıtasıyla bağlanma.

kömekşi etistikter arqılı baylanısuw (көмекші етістіктер арқылы байланысу): yardımcı fiiller vasıtasıyla bağlanma.

kömekşi sözder arqılı baylanısuw (көмекші сөздер арқылы байланысу): yardımcı kelimeler vasıtasıyla bağlanma.

kömetes jalğawlı söz tirkesi (көметес жалғаулы сөз тіркесі): vasıta hâli ekli kelime grubu.

köp bağıññıqlı sabaqtas qurmalas söylem (көп бағыныңқылы сабақтас құрмалас сөйлем): birden fazla yan cümleli birleşik cümle; çok yan cümleli birleşik cümle. *krş. köp bağıññıqlı sabaqtas söylem.*

köp bağıññıqlı sabaqtas söylem (көп бағыныңқылы сабақтас сөйлем): birden fazla yan cümleli birleşik cümle; çok yan cümleli birleşik cümle. *krş. köp bağıññıqlı sabaqtas qurmalas söylem.*

köp komponentti qurmalas söylem (көп компонентті құрмалас сөйлем): çok bileşenli birleşik cümle.

köp komponentti salalas qurmalas söylem (көп компонентті салалас құрмалас сөйлем): çok bileşenli sıralı-bağlı birleşik cümle; çok bileşenli sıralı birleşik cümle. *krş. köp komponentti salalas söylem; köp quramdı salalas qurmalas söylem; köp tarmaqtı salalas söylem.*

köp komponentti salalas söylem (көп компонентті салалас сөйлем): çok bileşenli sıralı-bağlı cümle; çok bileşenli sıralı birleşik cümle. *krş. köp komponentti salalas qurmalas söylem; köp quramdı salalas qurmalas söylem; köp tarmaqtı salalas söylem.*

köp quramdı salalas qurmalas söylem (көп құрамды салалас құрмалас сөйлем): çok bileşenli sıralı-bağlı birleşik cümle; çok bileşenli sıralı birleşik cümle. *krş. köp komponentti salalas qurmalas söylem; köp komponentti salalas söylem; köp tarmaqtı salalas söylem.*

köp tarmaqtı salalas söylem (көп тармақты салалас сөйлем): çok bileşenli sıralı-bağlı birleşik cümle; çok bileşenli sıralı birleşik cümle. *krş. köp komponentti salalas qurmalas söylem; köp komponentti salalas söylem; köp quramdı salalas qurmalas söylem.*

köptik jalğawlar arqılı baylanısuw (көптік жалғаулар арқылы байланысу): çokluk ekleri vasıtasıyla bağlanma.

köptik qıyısuw (көптік қыйысу): çokluk uyumu, kemiyet uyumu.

kösemşeli oralım (көсемшелі оралым): zarf-fiilli yan cümle; zarf yan cümlesi. *krş. pısıqtawış bağıññıqı söylem; adverbialdı bağıññıqı söylem.*

kösemşeli etistik tirkesteri (көсемшелі етістік тіркестері): zarf-fiil grubu.

kösemşeli (ayqındawısh) sabaqtas qurmalas söylem (көсемшелі (айқындауыш) сабақтас құрмалас сөйлем): zarf-fiilli (açıklayıcı) yan cümleli birleşik cümle; zarf yan cümlesi olan birleşik cümle.

kösemşeli salalas qurmalas söylem (көсемшелі салалас құрмалас сөйлем): zarf-fiilli sıralı-bağlı birleşik cümle; zarf-fiilli sıralı birleşik cümle.

kümändi suraq söylemi (күмәнді сұрақ сөйлемі): şüpheli soru cümlesi.

kürdeli ataw (күрделі атау): birleşik isim. *krş. kürdeli esim.*

kürdeli anıqtawısh (күрделі анықтауыш): birleşik tamlayan.

kürdeli bastawısh (күрделі бастауыш): birleşik özne. *krş. qosarlı bastawısh; üyirli bastawısh.*

kürdeli bayandawısh (күрделі баяндауыш): birleşik yüklem. *krş. qosarlı bayandawısh; üyirli bayandawısh.*

kürdeli esim (күрделі есім): birleşik isim. *krş. kürdeli ataw.*

kürdeli esim bayandawısh (күрделі есім баяндауыш): birleşik isim yüklemi; isimlerden oluşan birleşik yüklem.

kürdeli etistik (күрделі етістік): birleşik fiil.

kürdeli etistik bayandawısh (күрделі етістік баяндауыш): birleşik fiil yüklemi; fiillerden oluşan birleşik yüklem.

kürdeli müşe (күрделі мүше): birleşik öge.

kürdeli pısqıtawısh (күрделі пысықтауыш): birleşik zarf tümleci.

kürdeli sintaksistik birlik (күрделі синтаксистік бірлік): birleşik söz dizimsel birlik.

kürdeli söz (күрделі сөз): birleşik kelime. *krş. birikken söz; kirikken söz.*

kürdeli söz tirkesteri (күрделі сөз тіркестері): birleşik kelime grupları.

kürdeli söylem (күрделі сөйлем): birleşik cümle.

kürdeli tolıqtawısh (күрделі толықтауыш): birleşik tamamlayıcı; birleşik tamlayan; birleşik tümleç.

küşeytre buwındı qos söz (күшейтпе буынды қос сөз): pekiştirmeli ikileme.

Q

qabısa baylanısuw (қабыса байланысу): bireşimsel bağlanma; herhangi bir ek veya edat olmaksızın kelimelerin birbiriyle bağlanması.

qabısa baylanısқан esimdi söz tirkesteri (қабыса байланысқан есімді сөз тіркестері): bireşimsel bağlanan isimli kelime grupları.

qabısa baylanısқан etistikti söz tirkesteri (қабыса байланысқан етістікті сөз тіркестері): bireşimsel bağlanan fiilli kelime grupları.

qabıspalı oralımdar (қабыспалы оралымдар): birleşik yan cümleler; bağımlı yan cümleler.

qabısuw (қабысу): birleşme, bireşim.

qaratpa söylem (қаратпа сөйлем): hitap cümlesi.

qaratpa söz (қаратпа сөз): hitap sözü.

qarsı bağıniñqılı sabaqtas söylem (қарсы бағыныңқылы сабақтас сөйлем): karşıtlık (zıtlık) bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. erewil bağıniñqı; qarsılıqtı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; qarsılıqtı bağıniñqılı sabaqtas söylem; qarsılıqtı sabaqtas qurmalas söylem; qayşı sabaqtas qurmalas söylem; qarsılıqtı sabaqtas söylem.*

qarsılas salalas qurmalas söylem (қарсылас салалас құрмалас сөйлем): karşıtlık (zıtlık) bildiren sıralı-bağlı birleşik cümle; karşıtlık (zıtlık) bildiren sıralı birleşik cümle. *krş. erewil salalası; qarsılas salalas söylem; qarsılıqtı salalas söylem; qarsılıqtı salalas qurmalas söylem; qayırñqı salalas söylem.*

qarsılas salalas söylem (қарсылас салалас сөйлем): karşıtlık (zıtlık) bildiren sıralı-bağlı cümle; karşıtlık (zıtlık) bildiren sıralı cümle. *krş. erewil salalası; qarsılas salalas qurmalas söylem; qarsılıqtı salalas qurmalas söylem; qarsılıqtı salalas söylem; qayırñqı salalas söylem.*

qarsılıqtı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem (қарсылықты бағыныңқылы сабақтас құрмалас сөйлем): karşıtlık (zıtlık) bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. erewil bağıniñqı; qarsı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; qarsılıqtı bağıniñqılı sabaqtas söylem; qarsılıqtı sabaqtas qurmalas söylem; qayşı sabaqtas qurmalas söylem; qarsılıqtı sabaqtas söylem.*

qarsılıqtı bağıniñqılı sabaqtas söylem (қарсылықты бағыныңқылы сабақтас сөйлем): karşıtlık (zıtlık) bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. erewil bağıniñqı; qarsı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; qarsılıqtı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; qarsılıqtı sabaqtas qurmalas söylem; qayşı sabaqtas qurmalas söylem; qarsılıqtı sabaqtas söylem.*

qarsılıqtı sabaqtas qurmalas söylem (қарсылықты сабақтас құрмалас сөйлем): karşıtlık (zıtlık) bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. erewil bağıniñqı; qarsı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; qarsılıqtı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; qarsılıqtı bağıniñqılı sabaqtas söylem; qayşı sabaqtas qurmalas söylem; qarsılıqtı sabaqtas söylem.*

qarsılıqtı sabaqtas söylem (қарсылықты сабақтас сөйлем): karşıtlık (zıtlık) bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. erewil bağıniñqı; qarsı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; qarsılıqtı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; qarsılıqtı bağıniñqılı sabaqtas söylem; qayşı sabaqtas qurmalas söylem; qarsılıqtı sabaqtas qurmalas söylem.*

qarsılıqtı salalas qurmalas söylem (қарсылықты салалас құрмалас сөйлем): karşıtlık (zıtlık) bildiren sıralı-bağlı birleşik cümle; karşıtlık (zıtlık) bildiren sıralı birleşik cümle. *krş. erewil salalası; qarsılas salalas söylem; qarsılıqtı salalas qurmalas söylem; qarsılıqtı salalas söylem; qayırñqı salalas söylem.*

qarsılıqtı salalas söylem (қарсылықты салалас сөйлем): karşıtlık (zıtlık) bildiren sıralı-bağlı cümle; karşıtlık (zıtlık) bildiren sıralı cümle. *krş. erewil salalası; qarsılas salalas qurmalas söylem; qarsılas salalas söylem; qarsılıqtı salalas qurmalas söylem; qayırñqı salalas söylem.*

qatıstıq baǵınıñqı söylem (қатыстық бағыныңқы сөйлем): baǵlantılı yan cümle; baǵımlı yan cümle.

qayıñqı salalas söylem (қайырыңқы салалас сөйлем): karşıtlık (zıtlık) bildiren sıralı-baǵlı cümle; karşıtlık (zıtlık) bildiren sıralı cümle. *krş. erewil salalası; qarsilas salalas qurmalas söylem; qarsilas salalas söylem; qarsılıqtı salalas qurmalas söylem; qarsılıqtı salalas söylem.*

qayşı sabaqtas qurmalas söylem (қайшы сабақтас құрмалас сөйлем): karşıtlık (zıtlık) bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. erewil baǵınıñqı; qarsı baǵınıñqılı sabaqtas qurmalas söylem; qarsılıqtı baǵınıñqılı sabaqtas qurmalas söylem; qarsılıqtı baǵınıñqılı sabaqtas söylem; qarsılıqtı sabaqtas qurmalas söylem.*

qıstırındı qurılım (қыстырынды құрылым): uyarı cümlesi, dipnot cümlesi. *krş. erkertpe söylem; qıstırındı söylem.*

qıstırındı söylem (қыстырынды сөйлем): uyarı cümlesi, dipnot cümlesi. *krş. erkertpe söylem; qıstırındı qurılım.*

qıstırma söylem (қыстырма сөйлем): ara cümle.

qıstırma söz (қыстырма сөз): ara söz.

qıstırmalı sabaqtas söylem (қыстырмалы сабақтас сөйлем): sınırlandırma bildiren yan cümleli birleşik cümle.

qıyısuw birıñǵay salalas qurmalas söylem (қиысу бірыңғай салалас құрмалас сөйлем): süreklilik bildiren sıralı-baǵlı birleşik cümle; süreklilik bildiren sıralı birleşik cümle. *krş. birtectes salalas qurmalas söylem; iñǵaylas salalas qurmalas söylem; irgeli salalas qurmalas söylem; jayılıñqı salalas söylem; jıyılıñqı salalas söylem; üdetpeli salalas qurmalas söylem.*

qıyıs baılanısuw (қиыса байланысу): uyumlu baǵlanma; teklik-çokluk ve özne-yüklem yönünden uyumlu baǵlanma.

qıyısuw (қиысу): uyma, uyum; özne-yüklem uyumu.

qıymıl esimdi oralım (қимыл есімді оралым): isim-fiilli yan cümle; isim yan cümlesi.

qıymıl-sın baǵınıñqılı sabaqtas qurmalas söylem (қимыл-сын бағыныңқылы сабақтас құрмалас сөйлем): durum bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. amal baǵınıñqı sabaqtas söylem; amal (qıymıl-sın) baǵınıñqı sabaqtas qurmalas söylem; atawlı sabaqtas qurmalas söylem; qıymıl-sın baǵınıñqılı sabaqtas qurmalas söylem; sın pısqıtawıshınıñ baǵınıñqısı.*

qıymıl-sın baǵınıñqılı sabaqtas söylem (қимыл-сын бағыныңқылы сабақтас сөйлем): durum bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. amal baǵınıñqı sabaqtas söylem; amal (qıymıl-sın) baǵınıñqı sabaqtas qurmalas söylem; atawlı sabaqtas qurmalas söylem; qıymıl-sın baǵınıñqılı sabaqtas qurmalas söylem; sın pısqıtawıshınıñ baǵınıñqısı.*

qıymıl-sın pısqıtawısh (қимыл-сын пысықтауыш): durum bildiren zarf tımleci.

qos söz (қос сөз): ikileme.

qosalqı ayqındawısh (қосалқы айқындауыш): yardımcı açıklayıcı, tamamlayıcı; tamlayan; niteleyen.

qosarlı bastawısh (қосарлы бастауыш): birleşik özne. *krş. kürdeli bastawısh; üyirli bastawısh.*

qosarlı bayandawısh (қосарлы баяндауыш): birleşik yüklem. *krş. kürdeli bayandawısh; üyirli bayandawısh.*

qosarlı ayqındawısh (қосарлы айқындауыш): birleşik açıklayıcı; birleşik tamlayan.

qosarlı kürdeli söz (қосарлы күрделі сөз): ikilemeli birleşik kelime.

qosarlı kürdeli zat esim (қосарлы күрделі зат esim): ikilemeli birleşik isim.

qosımşalar arqılı baylanısuw (қосымшалар арқылы байланысу): ekler vasıtasıyla bağlanma.

qosımşalarsız baylanısuw (қосымшаларсыз байланысу): eksiz bağlanma.

qoyılñqı salalas söylem (қойылыңқы салалас сөйлем): sonuç bildiren sıralı-bağlı birleşik cümle; sonuç bildiren sıralı birleşik cümle.

qurama bayandawısh (құрама баяндауыш): isim ve fiilden oluşan yüklem; birleşik fiilli yüklem. *krş. aralas bayandawısh; qurandı bayandawısh.*

quramına qaray söylemder (құрамына қарай сөйлемдер): yarıısına göre cümleler.

qurandı bayandawısh (құранды баяндауыш): isim ve fiilden oluşan yüklem; karma yüklem; birleşik fiilli yüklem. *krş. aralas bayandawısh; qurama bayandawısh*

qurandı kürdeli etistik (құранды күрделі етістік): isim ve fiilden oluşan birleşik fiil.

qurmalas söylem (құрмалас сөйлем): birleşik cümle.

qurmalas söylemderdiñ sıyuısuwı (құрмалас сөйлемдердің сиысуы): birleşik cümlelerin uyumu; birleşik cümlelerde uyum.

L

lepti söylem (лепті сөйлем): ünlem cümlesi.

logikalıq bastawısh (логикалық бастауыш): mantıksal özne.

M

mağına arqılı qıyuısatın jaqtıq qıyuısuw (мағына арқылы қиысатын жақтық қиысу): anlam yönünden şahıs uyumu; anlamsal kişi uyumu.

mağınasına qaray söylemder (мағынасына қарай сөйлемдер): anlamına göre cümleler.

maqsat bağıniñqı sabaqtas qurmalas söylem (мақсат бағыныңқы сабақтас құрмалас сөйлем): amaç bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. maqsat bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; maqsat bağıniñqılı sabaqtas söylem; maqsat pısqıttawıshınıñ*

bağınıñqısı; maqsattı sabaqtas qurmalas söylem; maqsattı sabaqtas söylem.

maqsat bağınıñqılı sabaqtas qurmalas söylem (мақсат бағыныңқылы сабақтас құрмалас сөйлем): amaç bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. maqsat bağınıñqı sabaqtas qurmalas söylem; maqsat bağınıñqılı sabaqtas söylem; maqsat pısıqtawıınıñ bağınıñqısı; maqsattı sabaqtas qurmalas söylem; maqsattı sabaqtas söylem.*

maqsat bağınıñqılı sabaqtas söylem (мақсат бағыныңқылы сабақтас сөйлем): amaç bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. maqsat bağınıñqı sabaqtas qurmalas söylem; maqsat bağınıñqılı sabaqtas qurmalas söylem; maqsat pısıqtawıınıñ bağınıñqısı; maqsattı sabaqtas qurmalas söylem; maqsattı sabaqtas söylem.*

maqsat pısıqtawıı (мақсат пысықтауыш): amaç bildiren zarf tümleci.

maqsat pısıqtawıınıñ bağınıñqısı (мақсат пысықтауышының бағыныңқысы): amaç zarflı yan cümle; amaç bildiren zarf yan cümlesi. *krş. maqsat bağınıñqı sabaqtas qurmalas söylem; maqsat bağınıñqılı sabaqtas qurmalas söylem; maqsat bağınıñqılı sabaqtas söylem; maqsattı sabaqtas qurmalas söylem.*

maqsattı sabaqtas qurmalas söylem (мақсатты сабақтас құрмалас сөйлем): amaç bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. maqsat bağınıñqı sabaqtas qurmalas söylem; maqsat bağınıñqılı sabaqtas qurmalas söylem; maqsat bağınıñqılı sabaqtas söylem; maqsat pısıqtawıınıñ bağınıñqısı; ; maqsattı sabaqtas söylem.*

maqsattı sabaqtas söylem (мақсатты сабақтас сөйлем): amaç bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. maqsat bağınıñqı sabaqtas qurmalas söylem; maqsat bağınıñqılı sabaqtas qurmalas söylem; maqsat bağınıñqılı sabaqtas söylem; maqsat pısıqtawıınıñ bağınıñqısı; maqsattı sabaqtas qurmalas söylem.*

maqsattı söylem (мақсатты сөйлем): amaç cümlesi; istek cümlesi.

matasa baylanısuw (матаса байланысу): eklenerек bağlanma; ilgi hâli eki ve iyelik hâli eki vasıtasıyla iki ya da daha fazla kelimenin bağlanması.

matasa baylanısқан esimdi söz tirkesteri (матаса байланысқан esimді сөз тіркестери): eklenerек bağlanan isimli kelime grupları.

matasa baylanısқан söz tirkesteri (матаса байланысқан сөз тіркестери): eklenerек bağlanan kelime grupları.

matasuw (матасу): bağlanma, eklenme.

meken pısıqtawıı (мекен пысықтауыш): yer bildiren zarf tümleci.

meken pısıqtawıınıñ bağınıñqısı (мекен пысықтауышының бағыныңқысы): yer zarflı yan cümle.

meken sabaqtas söylem (мекен сабақтас сөйлем): tercih bildiren yan cümleli birleşik cümle.

menşikti anıqtawıı (меншікті анықтауыш): mensubiyet, ilgi açıklayıcısı; tamlayan.

meñgeretin (меңгеретін): yönlendiren, yönlendirici.

meñgerile baylanısuw (меңгеріле байланысу): yönlendirilerek bağlanma; yalın hâl ve ilgi hâli dışındaki hâl ekleri vasıtasıyla bağlanma.

meñgerile baylanısqañ esimdi söz tirkesteri (меңгеріле байланысқан есімді сөз тіркестері): yönlendirilerek bağlanan isimli kelime grupları.

meñgerile baylanısqañ etistikti söz tirkesteri (меңгеріле байланысқан етістікті сөз тіркестері): yönlendirilerek bağlanan fiilli kelime grupları.

meñgerile baylanısqañ söz tirkesteri (меңгеріле байланысқан сөз тіркестері): yönlendirilerek bağlanan kelime grupları.

meñgeriletin (меңгерілетін): yönlendirilen.

meñgerilüw (меңгерілу): yönlendirilme.

meñgerüw (меңгеру): yönlendirme.

mezigil bađınıñqı sabaqtas qurmalas söylem (мезіл бағыныңқы сабақтас құрмалас сөйлем): zaman bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. mezigil bađınıñqılı sabaqtas qurmalas söylem; mezigil bađınıñqılı sabaqtas söylem; mezigil pısqıtawıñınıñ bađınıñqısı; mezigildi sabaqtas qurmalas söylem; mezigildi sabaqtas söylem; mezigil sabaqtas söylem.*

mezigil bađınıñqılı sabaqtas qurmalas söylem (мезіл бағыныңқылы сабақтас құрмалас сөйлем): zaman bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. mezigil bađınıñqı sabaqtas qurmalas söylem; mezigil bađınıñqılı sabaqtas söylem; mezigil pısqıtawıñınıñ bađınıñqısı; mezigildi sabaqtas qurmalas söylem; mezigildi sabaqtas söylem; mezigil sabaqtas söylem.*

mezigil bađınıñqılı sabaqtas söylem (мезіл бағыныңқылы сабақтас сөйлем): zaman bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. mezigil bađınıñqı sabaqtas qurmalas söylem; mezigil bađınıñqılı sabaqtas qurmalas söylem; mezigil pısqıtawıñınıñ bađınıñqısı; mezigildi sabaqtas qurmalas söylem; mezigildi sabaqtas söylem; mezigil sabaqtas söylem.*

mezigildes bađınıñqı sabaqtas qurmalas söylem (мезілдес бағыныңқы сабақтас құрмалас сөйлем): eş zamanlılık bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. irgeles sabaqtas qurmalas söylem; şaqtas bađınıñqı söylem; üdetpeli sabaqtas söylem.*

mezigildes salalas qurmalas söylem (мезілдес салалас құрмалас сөйлем): eş zamanlılık bildiren sıralı-bağlı birleşik cümle; eş zamanlılık bildiren sıralı birleşik cümle. *krş. kezektes salalas qurmalas söylem; kezektes salalas söylem; mezigildes salalas söylem; tirkes salalas qurmalas söylem; tirkesti salalas qurmalas söylem.*

mezigildes salalas söylem (мезілдес салалас сөйлем): eş zamanlılık bildiren sıralı-bağlı cümle; eş zamanlılık bildiren sıralı cümle. *krş. kezektes salalas qurmalas söylem; kezektes salalas söylem; mezigildes salalas qurmalas söylem; tirkes salalas qurmalas söylem; tirkesti salalas qurmalas söylem.*

mezigil pısqıtawış (мезіл пысықтауыш): zaman bildiren zarf tümleci.

mezigil pısqıtawıñınıñ bađınıñqısı (мезіл пысықтауышының бағыныңқысы): zaman zarflı yan cümle; zaman yan cümlesi. *krş. mezigil bađınıñqı sabaqtas qurmalas söylem; mezigil bađınıñqılı sabaqtas qurmalas söylem; mezigil bađınıñqılı sabaqtas söylem; mezigildi sabaqtas qurmalas söylem; mezigildi sabaqtas söylem.*

mezgildi sabaqtas qurmalas söylem (мезгілді сабақтас құрмалас сөйлем): zaman bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. mezigil bağıniñqı sabaqtas qurmalas söylem; mezigil bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; mezigil bağıniñqılı sabaqtas söylem; mezigil pısıqtawıñınıñ bağıniñqısı; mezigildi sabaqtas söylem; mezigil sabaqtas söylem.*

mezgildi sabaqtas söylem (мезгілді сабақтас сөйлем): zaman bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. mezigil bağıniñqı sabaqtas qurmalas söylem; mezigil bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; mezigil bağıniñqılı sabaqtas söylem; mezigil pısıqtawıñınıñ bağıniñqısı; mezigildi sabaqtas qurmalas söylem; mezigil sabaqtas söylem.*

mezigil sabaqtas söylem (мезгіл сабақтас сөйлем): zaman bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. mezigil bağıniñqı sabaqtas qurmalas söylem; mezigil bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; mezigil bağıniñqılı sabaqtas söylem; mezigil pısıqtawıñınıñ bağıniñqısı; mezigildi sabaqtas qurmalas söylem; mezigildi sabaqtas söylem.*

modal' sözder arqılı baylanısuw (модаль сөздер арқылы байланысу): modal sözler vasıtasıyla bağlanma.

mölşer pısıqtawıñ (мөлшер пысықтауыш): miktar bildiren zarf tümleci.

N

nominativtik söylem (номинативтік сөйлем): isim cümlesi. *krş. atawlı söylem (2); esim bayandawıñtı söylem; esimdi söylem .*

nusqawlı sabaqtas qurmalas söylem (нұсқаулы сабақтас құрмалас сөйлем): görelilik bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. nusqawlı sabaqtas söylem.*

nusqawlı sabaqtas söylem (нұсқаулы сабақтас сөйлем): görelilik bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. nusqawlı sabaqtas qurmalas söylem.*

O

odağay söz (одағай сөз): ünlem.

oqşaw sözder (оқшау сөздер): cümle dıñı unsurlar.

olqı söylem (олқы сөйлем): kesik cümle, eksiltili cümle. *krş. tolımsız söylem.*

oñaşalanğan müşe (оңашаланған мүше): bağımsız öge.

oñaşalanğan ayqındawıñtı söylemder (оңашаланған айқындауышты сөйлемдер): bağımsız cümleler.

oñaşalanğan müşe (оңашаланған мүше): bağımsız öge.

orın tärтіbi arqılı baylanısuw (орын тәртібі арқылы байланысу): sıralanma düzeni vasıtasıyla bağlanma; sıralı bağlanma.

ortaq bastawıñ (ортақ бастауыш): ortak özne.

ortaq bayandawıñ (ортақ баяндауыш): ortak yüklem.

ortaq tolıqtawıñ (ортақ толықтауыш): ortak tamamlayıcı; ortak tümleç.

ortaq töl söz (ортақ төл сөз): ortak aktarma cümlesi.

Ö

ötiniş türde tilekti söylem (өтініш түрде тілекті сөйлем): rica türünde dilek

cümlesi.

özekti müşelenüw (өзекті мүшелену): ana (temel) cümlelerin ögeleri.

P

pısıqtawısh: zarf tımleci; zarf soylu tımlec.

pısıqtawısh bağıniñqı söylem (пысықтауыш бағыныңқы сөйлем): zarf yan cümlesi. *krş. adverbialdı bağıniñqı söylem; kösemşeli oralım.*

predikat (предикат): yüklem. *krş. bayandawısh; bayanşı müşe.*

R

reduplikatsiya (редупликация): ikileme.

ritorikalıq suraq söylemi (риторикалық сұрақ сөйлемі): edebî soru cümlesi.

S

sabaqtasa baylanısuw (сабақтаса байланысу): yan cümleyle bağlanma; yan cümleli bağlantı.

sabaqtas qurmalas söylem (сабақтас құрмалас сөйлем): temel ve yan yargılı birleşik cümle.

salalasa baylanısqan söz tirkesteri (салаласа байланысқан сөз тіркестері): sıralı-bağlı bağlanan kelime grupları.

salalasa baylanısuw (салаласа байланысу): sıralı-bağlı bağlanma.

salalası qurmalas söylem (салалас құрмалас сөйлем): sıralı-bağlı birleşik cümle; sıralı birleşik cümle.

salıstırma bağıniñqılı sabaqtas söylem (салыстырма бағыныңқылы сабақтас сөйлем): karşılaştırma bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. salıstırmalı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; salıstırmalı sabaqtas qurmalas söylem; salıstırmalı sabaqtas söylem.*

salıstırmalı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem (салыстырмалы бағыныңқы сабақтас құрмалас сөйлем): karşılaştırma bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. salıstırma bağıniñqılı sabaqtas söylem; salıstırmalı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; salıstırmalı sabaqtas söylem.*

salıstırmalı sabaqtas qurmalas söylem (салыстырмалы сабақтас құрмалас сөйлем): karşılaştırma bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. salıstırma bağıniñqılı sabaqtas söylem; salıstırmalı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; salıstırmalı sabaqtas söylem.*

salıstırmalı sabaqtas söylem (салыстырмалы сабақтас сөйлем): karşılaştırma bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. salıstırma bağıniñqılı sabaqtas söylem; salıstırmalı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; salıstırmalı sabaqtas qurmalas söylem.*

salıstırmalı salalası qurmalas söylem (салыстырмалы салалас құрмалас сөйлем): karşılaştırma bildiren sıralı-bağlı birleşik cümle; karşılaştırma bildiren sıralı birleşik cümle. *krş. ayırıñqılı salalası söylem; salıstırmalı salalası söylem; talğama*

salalas söylem; talğawlı salalas qurmalas söylem.; talğawlı salalas söylem; talğawlıq salalas söylem.

salıstırmalı salalas söylem (салыстырмалы салалас сөйлем): karşılaştırma bildiren sıralı-bağlı cümle; karşılaştırma bildiren sıralı cümle. *krş. ayırınqı salalas söylem; salıstırmalı salalas qurmalas söylem; talğama salalas söylem; talğawlı salalas qurmalas söylem; talğawlı salalas söylem; talğawlıq salalas söylem.*

san esim men zat esim tirkesi (сан есім мен зат есім тіркесі): /sayı ismi/ + /isim/'den oluşan kelime grubu; sayı grubu.

san esimdi etistik tirkesteri (сан есімді етістік тіркестері): /sayı ismi/ + /fiil/'den oluşan kelime grubu; sayı isimli birleşik fiil grubu.

san esimdi söz tirkesi (сан есімді сөз тіркесі): sayı isimli kelime grubu; sayı grubu.

san esim men zat esimnen tirkesken tizbekte orın tärkibi arqılı etistikpen qabısa tirkesteri (сан есім мен зат есімнен тіркескен тізбектер орын тәркібі арқылы етістікпен қабыса тіркестері): sayı ve ismin birbiri ardınca gelmesi vasıtasıyla oluşan fiilli tamlamalar; /sayı ismi/ + /isim/ + /fiil/'den oluşan kelime grubu; sayı isimli birleşik fiil grubu.

sapalıq anıqtawıš (сапалық анықтауыш): niteleyen; tamlayan.

satılı köp bağıniñqılı sabaqtas (сатылы көп бағыныңқылы сабақтас): çok kademeli yan cümleden oluşan birleşik cümle; çok yan cümleli birleşik cümle.

sebep bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem (себеп бағыныңқылы сабақтас құрмалас сөйлем): sebep bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. sebep bağıniñqılı sabaqtas söylem; sebep pısqıtawıš bağıniñqı; sebep pısqıtawıšınıñ bağıniñqısı; sebepti sabaqtas qurmalas söylem; sebepti salalas qurmalas söylem.*

sebep bağıniñqılı sabaqtas söylem (себеп бағыныңқылы сабақтас сөйлем): sebep bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. sebep bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; sebep pısqıtawıš bağıniñqı; sebep pısqıtawıšınıñ bağıniñqısı; sebepti sabaqtas qurmalas söylem; sebepti salalas qurmalas söylem.*

sebep pısqıtawıš (себеп пысықтауыш): sebep bildiren zarf tümleci.

sebep pısqıtawıš bağıniñqı (себеп пысықтауыш бағыныңқы): sebep zarflı yan cümle; sebep yan cümlesi. *krş. sebep bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; sebep bağıniñqılı sabaqtas söylem; sebep pısqıtawıšınıñ bağıniñqısı; sebepti sabaqtas qurmalas söylem; sebepti salalas qurmalas söylem.*

sebep pısqıtawıšınıñ bağıniñqısı (себеп пысықтауышының бағыныңқысы): sebep zarflı yan cümle; sebep yan cümlesi. *krş. sebep bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; sebep bağıniñqılı sabaqtas söylem; sebep pısqıtawıš bağıniñqı; sebepti sabaqtas qurmalas söylem; sebepti salalas qurmalas söylem.*

sebep-saldar bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem (себеп-салдар бағыныңқылы сабақтас құрмалас сөйлем): sebep-sonuç bildiren yan cümleli birleşik cümle.

sebeр-saldar jalğawlıqtı salalas söyleм (себеп-салдар жалғаулықты салалас сөйлем): sebeр-sonuç edatlarıyla bağlanmış sıralı-bağlı cümle.

sebeр-saldar sabaqtas qurmalas söyleм (себеп-салдар сабақтас құрмалас сөйлем): sebeр-sonuç bildiren yan cümleli birleşik cümle.

sebeр-saldar salalas qurmalas söyleм (себеп-салдар салалас құрмалас сөйлем): sebeр-sonuç bildiren sıralı-bağlı birleşik cümle; sebeр-sonuç bildiren sıralı birleşik cümle.

sebeр-saldar / sebeptes salalas qurmalas söyleм (себеп-салдар / себеptes салалас құрмалас сөйлем): sebeр-sonuç / sebepteslik bildiren sıralı-bağlı birleşik cümle; sebepteslik bildiren sıralı birleşik cümle.

sebeptes salalas söyleм (себеptes салалас сөйлем): sebepteslik bildiren sıralı-bağlı cümle; sebepteslik bildiren sıralı cümle.

sebepti sabaqtas qurmalas söyleм (себеpti сабақтас құрмалас сөйлем): sebeр bildiren yan cümleli birleşik cümle; sebeр yan cümleli birleşik cümle. *krş. sebeр bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söyleм; sebeр bağıniñqılı sabaqtas söyleм; sebeр pısqıtawısqı bağıniñqı; sebeр pısqıtawısqınıñ bağıniñqısı; sebepti salalas qurmalas söyleм.*

sebepti salalas qurmalas söyleм (себеpti салалас құрмалас сөйлем): sebeр bildiren sıralı-bağlı birleşik cümle; sebeр bildiren sıralı birleşik cümle.

septik jalğawlar arqılı baylanısuw (септік жалғаулар арқылы байланысу): hâl ekleri vasıtasıyla bağlanma.

sın esim men zat esim tirkesi (сын esim мен зат esim tirkesi): /sıfat/ + /isim/' den oluşan kelime grubu; sıfat tamlaması grubu.

sın esimdi etistik tirkesteri (сын esimdi etistik tirkesteri): /sıfat/ + /fiil/' den oluşan kelime grubu; sıfatlı birleşik fiil grubu.

sın esimdi söz tirkesi (сын esimdi söz tirkesi): sıfatlı kelime grubu; sıfat tamlaması grubu.

sın pısqıtawısqınıñ bağıniñqısı (сын пысықтаушының бағыныңқысы): durum zarflı yan cümle; durum yan cümlesi. *krş. amal bağıniñqı sabaqtas söyleм; amal (qıymıl-sın) bağıniñqı sabaqtas qurmalas söyleм; atawlı sabaqtas qurmalas söyleм; qıymıl-sın bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söyleм; qıymıl-sın bağıniñqılı sabaqtas söyleм.*

siltew esimdigi men zat esim tirkesi (сілтеу esimdigi мен зат esim tirkesi): işaret zamiri ve isimden oluşan kelime grubu; zamir grubu.

siltew bağıniñqılı sabaqtas söyleм (сілтеу бағыныңқылы сабақтас сөйлем): işaret bildiren yan cümleli birleşik cümle; işaret yan cümleli birleşik cümle. *krş. siltewli sabaqtas qurmalas söyleм; siltew sabaqtas söyleм.*

siltewli sabaqtas qurmalas söyleм (сілтеулі сабақтас құрмалас сөйлем): işaret bildiren yan cümleli birleşik cümle; işaret yan cümleli birleşik cümle. *krş. siltew bağıniñqılı sabaqtas söyleм; siltew sabaqtas söyleм.*

siltew sabaqtas söyleм (сілтеу сабақтас сөйлем): işaret bildiren yan cümleli birleşik cümle; işaret yan cümleli birleşik cümle. *krş. siltewli sabaqtas qurmalas söyleм;*

siltew bağınuñqılı sabaqtas söylem.

sintaksis (синтаксис): sentaks, söz dizimi, cümle bilgisi.

sintaksistik kategoriyalar (синтаксистік категориялар): söz dizim ulamları; söz dizimsel kategoriler.

sintaksistik qatınastar (синтаксистік қатынастар): söz dizimsel ilişkiler.

sintaksistik qurılım (синтаксистік құрылым): söz dizimsel yapı.

sintaksistik oralımdar (синтаксистік оралымдар): söz dizimsel yan cümleler.

sintaksistik baylanıs (синтаксистік байланыс): söz dizimsel bağlanma.

sintaksistik birlik (синтаксистік бірлік): söz dizimsel biçimbirim.

sintaksistik mağına (синтаксистік мағына): söz dizimsel anlam.

sintaksistik sinonimder (синтаксистік синонимдер): söz dizimsel eş anlamlılık.

sintaksistik taldaw (синтаксистік талдау): söz dizimsel çözümleme.

sintetikalıq baylanısuw täsili (синтетикалық байланысу тәсілі): sentetik bağlanma yöntemi; kelimelerin bireşimsel bağlanma biçimi.

söylem (сөйлем): cümle; tümce.

söylem jüyesi (сөйлем жүйесі): cümle sistemi.

söylem müşeleri (сөйлем мүшелері): cümle ögeleri.

söylemniñ birinğay müşeleri (сөйлемнің бірыңғай мүшелері): cümlelerin ortak ögeleri.

söylemniñ dara müşesi (сөйлемнің дара мүшесі): cümlelerin basit ögesi.

söylemniñ kürdeli müşesi (сөйлемнің күрделі мүшесі): cümlelerin birleşik ögesi. *krş. söylemniñ üyirli müşesi.*

söylemniñ turlawlı müşeleri (сөйлемнің тұрлаулы мүшелері): cümlelerin temel ögeleri.

söylemniñ turlawsız müşeleri (сөйлемнің тұрлаусыз мүшелері): cümlelerin yardımcı ögeleri.

söylemniñ üyirli müşesi (сөйлемнің үйірлі мүшесі): cümlelerin birleşik ögesi. *krş. söylemniñ kürdeli müşesi.*

söylem sintaksisi (сөйлем синтаксисі): cümlelerin söz dizimi; cümle bilgisi.

söylem türleri (сөйлем түрлері): cümlelerin yapısal ve anlamsal türleri.

söz tirkesi (сөз тіркесі): sözcük grubu; kelime grubu. *krş. fraza.*

sözderdiñ baylanısuw täsilderi (сөздердің байланысу тәсілдері): kelimelerin bağlanma yöntemleri.

sözderdiñ baylanısuw formaları (сөздердің байланысу формалары): kelimelerin bağlanma şekilleri.

sözderdiñ orın tärtibi (сөздердің орын тәртібі): kelimelerin yer düzeni.

söz tirkeleriniñ bağıniñqı sıñarı (сөз тіркесінің бағыныңқы сыңары): kelime grubunun temel bileşeni.

söz tirkeleriniñ grammatikalıq mağınası (сөз тіркесінің грамматикалық мағынасы): kelime gruplarının grammatikal anlamı.

söz tirkesi sintaksisi (сөз тіркесі синтаксисі): kelime gruplarının söz dizimi.

sub'ektisiz söylem (субъектісіз сөйлем): öznesiz cümle. *krş. jaqsız söylem; bastawıssız söylem.*

surawlı söylem (сұраулы сөйлем): soru cümlesi.

suylıñqı salalas söylem (сұйылыңқы салалас сөйлем): açıklama bildiren sıralı-bağlı cümle; açıklama bildiren sıralı cümle. *krş. anıqtamalı salalas qurmalas söylem; iliktes salalas qurmalas söylem; túsindirmeli salalas qurmalas söylem; túsindirmeli salalas söylem.*

Ş

şaqtas bağıniñqı söylem (шақтас бағыныңқы сөйлем): eş zamanlılık bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. irgeles sabaqtas qurmalas söylem; mezgildes bağıniñqı sabaqtas qurmalas söylem; üdetpeli sabaqtas söylem.*

şarttı bağıniñqı (шартты бағыныңқы): şartlı yan cümle; şart yan cümlesi. *krş. şarttı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; şarttı bağıniñqı sabaqtas qurmalas söylem; şarttı bağıniñqı sabaqtas söylem; şarttı ray tulğalı oralım; şarttı sabaqtas qurmalas söylem; şarttı sabaqtas söylem.*

şarttı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem (шартты бағыныңқылы сабақтас құрмалас сөйлем): şart bildiren yan cümleli birleşik cümle; şartlı birleşik cümle. *krş. şarttı bağıniñqı; şarttı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; şarttı bağıniñqı sabaqtas söylem; şarttı ray tulğalı oralım; şarttı sabaqtas qurmalas söylem; şarttı sabaqtas söylem.*

şarttı bağıniñqı sabaqtas qurmalas söylem (шартты бағыныңқы сабақтас құрмалас сөйлем): şart bildiren yan cümleli birleşik cümle, şartlı birleşik cümle. *krş. şarttı bağıniñqı; şarttı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; şarttı bağıniñqı sabaqtas söylem; şarttı ray tulğalı oralım; şarttı sabaqtas qurmalas söylem; şarttı sabaqtas söylem.*

şarttı bağıniñqı sabaqtas söylem (шартты бағыныңқы сабақтас сөйлем): şart bildiren yan cümleli birleşik cümle, şartlı birleşik cümle. *krş. şarttı bağıniñqı; şarttı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; şarttı bağıniñqı sabaqtas qurmalas söylem; şarttı ray tulğalı oralım; şarttı sabaqtas qurmalas söylem; şarttı sabaqtas söylem.*

şarttı ray tulğalı oralım (шартты рай түлғалы оралым): şart kipli yan cümle; şart bildiren yan cümle; şartlı yan cümle. *krş. şarttı bağıniñqı; şarttı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; şarttı bağıniñqı sabaqtas qurmalas söylem; şarttı bağıniñqı sabaqtas söylem; şarttı sabaqtas qurmalas söylem; şarttı sabaqtas söylem.*

şarttı sabaqtas qurmalas söylem (шартты сабақтас құрмалас сөйлем): şart bildiren yan cümleli birleşik cümle, şartlı birleşik cümle. *krş. şarttı bağıniñqı; şarttı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; şarttı bağıniñqı sabaqtas qurmalas söylem; şarttı bağıniñqı sabaqtas söylem; şarttı ray tulğalı oralım; şarttı sabaqtas söylem.*

şarttı sabaqtas söylem (шартты сабақтас сөйлем): şart bildiren yan cümleli birleşik cümle; şartlı birleşik cümle. *krş. şarttı bağıniñqi; şarttı bağıniñqılı sabaqtas qurmalas söylem; şarttı bağıniñqi sabaqtas qurmalas söylem; şarttı bağıniñqi sabaqtas söylem; şarttı ray tulğalı oralım; şarttı sabaqtas qurmalas söylem.*

şarttı salalas qurmalas söylem (шартты салалас құрмалас сөйлем): şart bildiren sıralı-bağlı birleşik cümle; şart bildiren sıralı birleşik cümle.. *krş. şarttı salalas söylem*

şarttı salalas söylem (шартты салалас сөйлем): şart bildiren sıralı-bağlı cümle; şart bildiren sıralı cümle. *krş. şarttı salalas qurmalas söylem.*

şığıs jalğawlı söz tirkesi (шығыс жалғаулы сөз тіркесі): ayrılma hâli ekli kelime grubu.

şılawlar arqılı baylanısuw (шылаулар арқылы байланысу): edatlar vasıtasıyla bağlanma; edatlı bağlanma.

T

taqırıptı sabaqtas söylem (тақырыпты сабақтас сөйлем): ilgi bildiren yan cümleli birleşik cümle.

talğama salalas söylem (талғама салалас сөйлем): karşılaştırma bildiren sıralı-bağlı cümle; karşılaştırma bildiren sıralı cümle. *krş. ayırıñqi salalas söylem; salıstırmalı salalas qurmalas söylem; salıstırmalı salalas söylem; talğawlı salalas qurmalas söylem; talğawlı salalas söylem; talğawlıq salalas söylem.*

talğawlı salalas qurmalas söylem (талғаулы салалас құрмалас сөйлем): karşılaştırma bildiren sıralı-bağlı birleşik cümle; karşılaştırma bildiren sıralı birleşik cümle. *krş. ayırıñqi salalas söylem; salıstırmalı salalas qurmalas söylem; salıstırmalı salalas söylem; talğama salalas söylem; talğawlı salalas söylem; talğawlıq salalas söylem.*

talğawlı salalas söylem (талғаулы салалас сөйлем): karşılaştırma bildiren sıralı-bağlı cümle; karşılaştırma bildiren sıralı cümle. *krş. ayırıñqi salalas söylem; salıstırmalı salalas qurmalas söylem; salıstırmalı salalas söylem; talğama salalas söylem; talğawlı salalas qurmalas söylem; talğawlıq salalas söylem.*

talğawlıq salalas söylem (талғаулық салалас сөйлем): karşılaştırma bildiren sıralı-bağlı cümle; karşılaştırma bildiren sıralı cümle. *krş. ayırıñqi salalas söylem; salıstırmalı salalas qurmalas söylem; salıstırmalı salalas söylem; talğama salalas söylem; talğawlı salalas qurmalas söylem; talğawlı salalas söylem.*

tañırqawlı suraq söylemi (таңырқаулы сұрақ сөйлемі): şaşırtıcı soru cümlesi; şaşırtmalı soru cümlesi.

täweldik jalğawı arqılı baylanısuw (тәуелдік жалғауы арқылы байланысу): iyelik eki vasıtasıyla bağlanma.

tilekti söylem (тілекті сөйлем): dilek cümlesi; istek cümlesi.

tirkес salalas qurmalas söylem (тіркес салалас құрмалас сөйлем): eş zamanlılık bildiren sıralı-bağlı birleşik cümle; eş zamanlılık bildiren sıralı birleşik cümle. *krş. kezektes salalas qurmalas söylem; kezektes salalas söylem; mezgildes salalas*

qurmalas söylem; mezgildes salalas söylem; tirkesti salalas qurmalas söylem.

tirkesti salalas qurmalas söylem (тіркесті салалас құрмалас сөйлем): eş zamanlılık bildiren sıralı-bağlı birleşik cümle; eş zamanlılık bildiren sıralı birleşik cümle. *krş. kezektes salalas qurmalas söylem; kezektes salalas söylem; mezgildes salalas qurmalas söylem; mezgildes salalas söylem; tirkes salalas qurmalas söylem.*

tolıq söylem (толық сөйлем): tam cümle; dolu cümle; ögeleri eksiksiz cümle. *krş. tolımdı söylem.*

tolıqtawısh (толықтауыш): tamamlayıcı, tümleyen; tümleç; nesne ve yer tamlayıcısını içine alan isim soylu tümleç.

tolıqtawısh bağınlıqı söylem (толықтауыш бағыныңқы сөйлем): nesne yan cümlesi.

tolımdı söylem (толымды сөйлем): tam cümle; dolu cümle; ögeleri eksiksiz cümle. *krş. tolıq söylem.*

tolımsız söylem (толымсыз сөйлем): kesik cümle, eksilteli cümle. *krş. olqı söylem.*

töl söz (төл сөз): aktarma cümlesi.

tölew söz (төлеу сөз): uyarılama cümlesi.

tsitat (цитат): iktibas, alıntı.

turaqtı söz tirkesi (тұрақты сөз тіркесі): kalıplaşmış kelime grubu; deyimleşmiş kelime grubu.

turlawlı müşe (тұрлаулы мүше): temel öge; ana unsur.

turlawsız müşe (тұрлаусыз мүше): yardımcı öge; yardımcı unsur.

tuwra tolıqtawısh (тура толықтауыш): düz tümleç; nesne.

tuıyq etistikti söylem (тұйық етістікті сөйлем): çekimsiz (matar) fiilli cümle.

tüsindirmeli sabaqtas söylem (түсіндірмелі сабақтас сөйлем): açıklama bildiren yan cümleli birleşik cümle.

tüsindirmeli salalas qurmalas söylem (түсіндірмелі салалас құрмалас сөйлем): açıklama bildiren sıralı-bağlı birleşik cümle; açıklama bildiren sıralı birleşik cümle. *krş. anıqtamalı salalas qurmalas söylem; iliktes salalas qurmalas söylem; suıylıñqı salalas söylem; tüsindirmeli salalas söylem.*

tüsindirmeli salalas söylem (түсіндірмелі салалас сөйлем): açıklama bildiren sıralı-bağlı cümle; açıklama bildiren sıralı cümle. *krş. anıqtamalı salalas qurmalas söylem; iliktes salalas qurmalas söylem; suıylıñqı salalas söylem; tüsindirmeli salalas qurmalas söylem.*

tüydekti tirkes (түйдекті тіркес): birleşik kelime grupları.

U

uran söz (ұран сөз): ünlem.

uqsatuw bağınlıqılı sabaqtas söylem (ұқсату бағыныңқылы сабақтас сөйлем): benzetme bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. uqsastı sabaqtas söylem.*

uqsastı sabaqtas söylem (ұқсасты сабақтас сөйлем): benzetme bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. uqsatuw baǵınıñqılı sabaqtas söylem.*

Ü

üdetpeli sabaqtas söylem (үдетпелі сабақтас сөйлем): eş zamanlılık bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. irgeles sabaqtas qurmalas söylem; mezgildes baǵınıñqılı sabaqtas qurmalas söylem; şaqtas baǵınıñqılı söylem.*

üdetpeli salalas qurmalas söylem (үдетпелі салалас құрмалас сөйлем): süreklilik bildiren sıralı-baǵlı birleşik cümle; süreklilik bildiren sıralı birleşik cümle. *krş. birtectes salalas qurmalas söylem; iñǵaylas salalas qurmalas söylem; irgeli salalas qurmalas söylem; jayıñqılı salalas söylem; jıyılıñqılı salalas söylem; qıyısaw birinǵay salalas qurmalas söylem.*

ügit (aql) türde tilekti söylem (үгіт (ақыл) түрде тілекті сөйлем): nasihat türünde dilek cümlesi.

ülektes baǵınıñqılı sabaqtas söylem (үлектес бағыныңқылы сабақтас сөйлем): eşitlik bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. ülektes sabaqtas qurmalas söylem; ülestes sabaqtas söylem.*

ülektes sabaqtas qurmalas söylem (үлектес сабақтас құрмалас сөйлем): eşitlik bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. ülektes baǵınıñqılı sabaqtas söylem; ülestes sabaqtas söylem.*

ülestes sabaqtas söylem (үлектес сабақтас сөйлем): eşitlik bildiren yan cümleli birleşik cümle. *krş. ülektes baǵınıñqılı sabaqtas söylem; ülektes sabaqtas qurmalas söylem.*

üsteme buwındı qos söz (үстеме буынды қос сөз): pekiştirmeli ikileme.

üstewli etistik tirkesteri (үстеулі етістік тіркестері): /zarf/ + /fiil/'den oluşan kelime grupları; zarflı birleşik fiil grubu. *krş. üstew men etistik tirkesteri.*

üstewli söz tirkesi (үстеулі сөз тіркесі): zarflı kelime grubu; tamlayanı zarf olan kelime grubu; zarf tamlaması grubu.

üstew men etistik tirkesteri (үстеу мен етістік тіркестері): /zarf/ + /fiil/'den oluşan kelime grupları; zarflı birleşik fiil grupları. *krş. üstewli etistik tirkesteri.*

üyirli bastawış (үйірлі бастауыш): birleşik özne. *krş. kürdeli bastawış; qosarlı bastawış.*

üyirli bayandawış (үйірлі баяндауыш): birleşik yüklem. *krş. kürdeli bayandawış; qosarlı bayandawış.*

Z

zat esimdi etistik tirkesteri (зат есімді етістік тіркестері): /isim/ + /fiil/'den oluşan kelime grupları; isimli birleşik fiil grubu.

zat esimdi tirkester (зат есімді тіркестер): isimli kelime grupları; isim tamlaması grupları.

Sonuç

Biz çalışmamızda Kazak Türkçesinin söz dizimi terimlerini Ahmet Baytursunoğlu tarafından 1925 yılında hazırlanan “Til-Qural III (Söylem Jüyesi ve Türleri)” adlı kitapla başlattık. Bu tarihten itibaren günümüze kadar söz dizimi üzerine hazırlanmış ya da söz diziminden bahsedilmiş pek çok kitabı incelemek suretiyle bu söz dizimi terimleri sözlüğünü hazırladık. İnceleme sırasında 420 terime rastladık. Terimlerle ilgili tarama yaptığımız eserlere makalenin sonunda yer verdik.

İncelenen eserlerde kullanılan terimler çoğunlukla Kazak Türkçesine ait terimlerdir. Bununla birlikte terimlerin bir kısmı; Arapça, Farsça, Rusça ve Rusça aracılığıyla Kazak Türkçesine girmiş Latince kelimelerden oluşmaktadır. Tespit ettiğimiz terimlerin dillere göre dağılımını bir fikir vermesi açısından aşağıda dikkatlere sunuyoruz.

Toplam Terim Sayısı: 420 %100

Kazakça Terimler: 365 %86

Yabancı Asıllı Terimler: 6 %2

Karma Dil Özelliği Gösteren Terimler: 49 %12

Karma dil özelliği gösteren terimlerin açılımı aşağıdaki gibidir:

Yabancı Sözcük + Kazakça Sözcük: 2 %0.47

Yabancı Sözcük + Kazakça Sözcük + Kazakça Sözcük: 3 %0.71

Yabancı Sözcük + Kazakça Sözcük + Kazakça Sözcük + Kazakça Sözcük: 2 %0.47

Yabancı Sözcük + Kazakça Sözcük + Kazakça Sözcük + Kazakça Sözcük + Kazakça Sözcük: 4 %0.95

Yabancı Sözcük + Kazakça Sözcük + Kazakça Sözcük + Kazakça Sözcük + Kazakça Sözcük + Kazakça Sözcük: 3 %0.71

Yabancı Sözcük + Kazakça Ek + Kazakça Sözcük: 14 %3.33

Yabancı Sözcük + Kazakça Ek + Kazakça Ek + Kazakça Sözcük: 1 %0.23

Yabancı Sözcük + Kazakça Ek + Kazakça Sözcük + Kazakça Sözcük: 6 %1.42

Yabancı Sözcük + Kazakça Ek + Kazakça Sözcük + Kazakça Sözcük + Kazakça Sözcük: 3 %0.71

Yabancı Sözcük + Kazakça Ek + Yabancı Sözcük + Kazakça Ek: 1 %0.23

Yabancı Sözcük + Kazakça Ek + Yabancı Sözcük + Kazakça Ek + Kazakça Sözcük + Kazakça Sözcük: 1 %0.23

Kazakça Sözcük + Yabancı Sözcük + Kazakça Ek: 1 %0.23

Kazakça Sözcük + Yabancı Sözcük + Kazakça Ek + Kazakça Sözcük: 1 %0.23

Kazakça Sözcük + Yabancı Sözcük + Kazakça Ek + Kazakça Sözcük + Kazakça Sözcük: 2 %0.47

Kazakça Sözcük + Yabancı Sözcük + Kazakça Ek + Kazakça Sözcük + Kazakça Sözcük+ Kazakça Sözcük: 1 %0.23

Kazakça Sözcük + Kazakça Sözcük + Yabancı Sözcük + Kazakça Ek: 2 %0.47

Kazakça Sözcük + Kazakça Sözcük + Yabancı Sözcük + Kazakça Ek + Kazakça Sözcük: 2 %0.47

Kazak Türkçesi, Türk dilinin söz varlığı açısından en zengin lehçelerinden birisidir. Yaptığımız bu çalışma aynı zamanda Kazak Türkçesinin dilbilgisi terimi üretiminde ne kadar ileri düzeyde olduğunu da göstermiş olmaktadır. Türk lehçelerinin, sadece dilbilgisi veya dilbilim terimlerine değil hayatın bütün alanında karşımıza çıkan terimlere çok rahat bir şekilde Türkçe karşılıklar bulabileceği ortadadır. Kullandığımız terimlerin yerli olması dil-kültür-bilim gelişmişliğine büyük katkı sağlayacaktır.

Taranan Kaynaklar ve Kaynakça

ÄBİLQAYEV, Asxat (1956), **Qazaq Tilindegi Töl Söz ben Tölew Söz**, Almatı: Qazaqtñ Memlekettik Oquw-Pedagogika Baspası.

ÄBİLQAYEV, Asxat (1963), **Qazirgi Qazaq Tilindegi Jay Söylem Türleri**, Almatı: QazmemOPB.

AMANJOLOV, Särsen (1940), **Qazaq Tili Ğılımiy Sintaksisiniñ Qısqaşa Kursı**, Almatı,

AMANJOLOV, Särsen (2008), **Qazaq Ädebiy Tili Sintaksisiniñ Qısqaşa Kursı**, Pavlodar: S, Torayğirov Atındağı Pavlodar Memlekettik Universiteti.

AMANJOLOV, Särsen, ÄBİLQAYEV, Asxat (1991), **Qazaq Tili (Sintaksis)**, Almatı.

AMANJOLOV, Särsen, SAWRANBAYEV Niğmet (1939), **Qazaq Tiliniñ Grammatikası II - Sintaksis**, Almatı: Qazaq Memlekettik Baspası.

ÄMİROV, Raqış Sätuli (1983), **Jay Söylem Sintaksisi**, Almatı: Mektep Baspası.

AQKÖZOV, Ä., Ä. (2012), "Qarsı Mändi Qurmalas Söylemder", **Bulletin QazNu**, Filology Series, 3/(137), 262-265.

ARĞINOV, Xasen (1974), **Qazaq Tili Metodikası (Sintaksis, Punktuaitsiya)**, Alma-Ata: Mektep Baspası.

ARPABEKOV, Seytjapar (2004), **Qazaq Tili: Anıqtamalıq**, Almatı: Däwir Baspası.

AYTKAZİNA, T., D. (2013), **Qazaq Tili**, Pavlodar: Kereküw Baspası.

BALAQAYEV, Mäwlen (1940), **Qazaq Tiliniñ Grammatikası**, Almatı: Qazaq Memleket Baspası.

BALAQAYEV, Mäwlen (2007a), **Qazirgi Qazaq Tili**, Astana: Er-Däwlet Baspası.

BALAQAYEV, Mäwlen (2007b), **Qazaq Ädebiy Tili**, Almatı: Dayk-Press Baspası.

BALAQAYEV, Mäwlen, QORDABAYEV, Tölebay (1961), **Qazirgi Qazaq Tili Grammatikası - Sintaksis**, Almatı: Mektep Baspası.

BALAQAYEV, Mäwlen, QORDABAYEV, Tölebay (1971), **Qazirgi Qazaq Tili Grammatikası - Sintaksis**, Almatı: Mektep Baspası.

BALAQAYEV, Mäwlen, SAYRAMBAYEV, Talğat (1997), **Qazirgi Qazaq Tili (Söz Tirkesi Men Jay Söylem Sintaksisi)**, Almatı: Sanat Baspası.

BALCI, Onur (2010), "Kazak Türkçesinin Ses ve Şekil Bilgisi Terimleri", **The Journal of Academic Social Science Studies, JASSS**, Volume 3, Summer, Issue 1, p. 61-75.

BAYTURSINOV, Ahmet (1925), **Til-Qural III (Söylem Jüyesi ve Türleri)**, Kızılorda.

BEGALİYEV, Ğali (1941), **Qurmalas Söylem (Oquwşılarga Kömekşi Material)**, Almatı: Birlesken Qazaq Memleket Baspası.

BEKMAĞANBETOVA, G., Ş. (2015), "Qurmalas Söylem Komponentteriniñ Özindik Ereşelikleri", (<http://group-global.org/ru/publication/23433-kurmalas-soylem-komponentterinin-ozindik-erekshelikleri>) (Erişim Tarihi: 15.02.2018).

BEKTUROV, Şäbiken Kärıbayulı (2006), **Qazaq Tili (Leksika - Fonetika - Morfologiya - Sintaksis)**, Almatı: Atamura Baspası.

BEKTUROV, Şäbiken Kärıbayulı, BEKTUROVA, Ardaq Şabkenovna (2008), **Qazaq Tili (AnaTili Deñgeyinde Üyretüw Quralı)**, Almatı: Atamura Baspası.

BİRAY, Nergis vd. (2015), **Çağdaş Kazak Türkçesi (Ses, Şekil, Cümle Bilgisi, Metinler)**, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınevi.

BURABAYQIZI, Şıntasova Gülzat (2013), **Qazaq Til Bilimindegi Qurmalas Söylem Teoriyasınıñ Damuwı**, Kızılorda: Qorqıt Ata Atındağı Kızılorda Memlekettik Universiteti, Filologiya Fakulteti, Qazaq Tili Men Ädebiyeti jäne Jurnalistika Kafedrası (Dissertatsiya Referatı).

BÜRKİT, O., ERJANOVA, U., ÖMİRZAQOV B. (2012), **Qazirgi Qazaq Tiliniñ Grammatikalıq Qurılımı: Morfologiya jäne Sintaksis (Oquw-Ädstemelik Qural)**, Oral: M. Ötemisov Atındağı BQMU Baspa Ortalığı.

ÇELİK ŞAVK, Ülkü (2001), **Türkçe - Kazakça - Karakalpakça - Rusça - İngilizce Karşılaştırmalı Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü**, Ankara: Berkay Matbaacılık.

ESENOV, Qayırbolat (1969), **Qazirgi Qazaq Tilindegi Şarttı Jäne Qarsılıqtı Bağınıñqı Söylemder**, Almatı,

ESENOV, Qayırbolat (1982), **Sabaqtas Qurmalas Söylemniñ Qurılısı**, Almatı: Ğılım Baspası.

ESENOV, Qayırbolat (2010), **Qazaq Tilindegi Kürdelengen Söylemder**, Pavlodar: S. Torayğırov Atındağı Pavlodar Memlekettik Universiteti Baspası.

GÜRSOY NASKALİ, Emine (1997), **Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

HASENOVA, A, N, (2012), "Qıymıl Esimdi Sabaqtas Qurmalas Söylemder", **Vestnik QazNU Seriya Filologičeskaya**, 1(135), 185-190.

HATİBOĞLU, Vecihe (1972), **Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü**, Ankara.

HENGİRMEN, Mehmet (1999), **Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü**, Ankara: Engin Yayınları.

ISQAQOV, Axmediy (1992), **Qazaq Tili**, Almatı: Ravan Baspası.

ISQAQOV, Axmediy, WÄLİ, Nurgeldi (Ed.) (2006), **Qazaq Ädebiy Tiliniñ Sözdigi 1-15**, Almatı: Arıs Baspası.

JANUZAKOV, T. (Red.) (2008), **Qazaq Tiliniñ Tüsindirme Sözdigi**, Almatı: Dayk-Press.

JİYENBAYEV, Seyil Sarıqulu (1940), **Söylemniñ Tınıs Belgileri**, Alma-Ata: Qazaq Memleket Baspası.

JİYENBAYEV, Seyil Sarıqulu (1941a), **Sintaksis Mäseleleri (Qurmalas Söylemniñ Taptastırılıwı Tuwralı)**, Almatı.

JİYENBAYEV, Seyil Sarıqulu (1941b), **Qazaq Tiliniñ Motodikası**, Almatı: Qazaqtñ Birikken Memlekettik Baspası.

JUBANULLI, Qudaybergen (1936), **Qazaq Tiliniñ Programması**, Almatı: Qazaqstan Baspası.

JUBANULLI, Qudaybergen (2013), **Qazaq Til Biliminiñ Mäseleleri I**, Almatı: Abzal-Ay Baspası.

KENESBAYEV, S., JANUZAKOV, T. (1966), **Russko-Kazahskiy Slovar Lingvističeskih Terminov**, Alma-Ata: Qazaq SSR'niñ Ğılım Baspası.

KENJEĞALİYEV, S, A., NURJANOVA, Q. (2012), "Qarsılıqtı Bağıniñqı Sabaqtas Qurmalas Söylemderdiñ Jasaluw Joldarı", **Qarağandı Universitetiniñ Xabarısı Filologiya Seriyası**, 1/(65), 15-21.

KOÇ, Kenan vd. (2003), **Kazak Türkçesi - Türkiye Türkçesi Sözlüğü**, Ankara: Akçağ Yayınları.

KOÇ, Kenan, DOĞAN, Oğuz (2004), **Kazak Türkçesi Grameri**, Ankara: Gazi Kitabevi.

KORKMAZ, Zeynep (2003), **Gramer Terimleri Sözlüğü**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

NURMAXANOVA, Äziyza Nurmaxanqızı (1971), **Türki Tilderiniñ Salıstırmalı Grammatikası**, Almatı: Mektep Baspası.

ORALBAYEVA, Nurjamal, ESENOV, Xairbolat, XAYRULLİNA, Safura Quzurgalievna (1989), **Qazaq Tilin Üyrenemiz**, Almata: Mektep Baspası.

ORALBAYEVA, Nurjamal, MADİNA, Ğainiy, ÄBİLQAYEV, Asxat (1982), **Qazaq Tili (Praktikalıq Kurs)**, Almatı: Mektep Baspası.

ORAZBAYEVA, Fawziya Şamşiyevna, SAĞİDOLDA, Gulğayza, QASIM, Balqiya, QOBILANOVA, Aygöl, ESENOVA, Qalbıke, İSABEKOVA, Uldar, QASABEK, Qalamqas, BALTABAYEVA, Janbolat, MUXAMADİY, Quralay, RAXMETOVA, R., KÖPBEYEVA, J. (2005), **Qazirgi Qazaq Tili - Oquw Quralı**, Almatı: Print-S Baspası.

QALİYEYEV, Ğabdolla (2005), **Til Bilimi Terminderiniñ Tüsindirme Sözdigi**, Almatı: Sözdik-Slovar'.

QORDABAYEV, Tolewbay (1995), **Qazaq Tilindegi Qurmalas Söylemder Sintaksisi (Oquw Quralı)**, Almatı: Sanat Baspası.

SÄDUWAQASULI, Jeñis (2008), **Tildik Taldaw Türleri (Ädistemelik Qural)**, Qızılorda: ASU Baspa Üyi.

SAĞINDIQUULI, Beken (2002), **Qurmalas (Aralas) Söylem Türleri Teoriyalıq Negizderi**, Pavlodar: S, Torayğirov Atındağı PMU.

SAĞINDIQUULI, Beken (2006a), **Qurmalas (Aralas) Söylem Türleri Teoriyalıq Negizderi**, Pavlodar: S, Torayğirov Atındağı PMU.

SAĞINDIQUULI, Beken (2006b), **Qazaq Tili Tağılım men Tanım**, Kereku-Novosibir: Taler-Press Baspası.

SAĞINDIQUULI, Beken (2010), **Qazaq Sintaksisiniñ Mäseleleri**, Pavlodar: PMPİ Baspası.

SAXIBEKQIZI, Rayxan İmaxanbet (2013), **Axmet Baytursınulı Şığarmaları 3**, Almatı: El-Şejire Baspası.

SAYRAMBAYEV, Talğat (1991), **Söylemniñ Turlawlı Müşeleri**, Almatı: Qazaq Universiteti,

SAYRAMBAYEV, Talğat (2014), **Qazaq Til Biliminiñ Mäseleleri**, Almatı: Abzal-Ay Baspası.

SAYRAMBAYEV, Talğat, SAĞINDIQUULI, Beken (2007), **Qurmalas Söylemder Jüyesi**, Almatı: Qazaq Universiteti.

SEYİLBEK, İsayev (2014), **Qazaq Til Biliminiñ Mäseleleri**, Almatı: "Abzal-Ay" Baspası.

ŞAWKENOV, Q. (1996), **Sintaksis**, Almatı: Ana Tili Baspası.

TEKİN, Feridun (2012), "Kazak Dilinin Tarihi Grameri Adlı Eserden Kazakça Dilbilgisi Terimleri", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, Aralık, 1996, Cilt: 1996/II, Sayı: 540, s. 717-721, Ankara: TDK Yayınları.

TELTİĞUL, Janna Orınbasarqızı (2012), **Qazaq Tiliniñ Tarixiy Grammatikası**, Almatı: MV-Print Baspası.

TOMANOV, Marxabat (1988), **Qazaq Tiliniñ Tarixiy Grammatikası**, Almatı: Mektep Baspası.

TOMANOV, Marxabat (1992), **Türki Tilderiniñ Salıstırmalı Grammatikası**, Almatı: Qazaq Universiteti Baspası.

TOPALOĞLU, Ahmet (1989), **Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Ötüken Yayıncılık.

TURIŞEV, Aymuxambet Qasımbayulı (2010), **Qazaq Ädebiy Tiliniñ Tarixi (Ädistemelik Nusqaw)**, Pavlodar: Kereküw Baspası.

VARDAR, Berke (2002), **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Multilingual Yayıncılık.

VARDAR, Berke vd., (1980), **Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.